

JUSTÍCIA

GUILLEM CLUA

TEATRE NACIONAL
DE CATALUNYA

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Justícia ens vol *explicar* la vida d'un prohom del nostre país: la del jutge Samuel Gallart. Escric «*explicar*» en lletra cursiva i amb tota la intenció, perquè tothom sap com pot ser de delicat, arbitrari i manipulable aquest concepte que hem convingut anomenar *relat*. Potser és per això que Guillem Clua dona veu a tots els personatges que han acompanyat Samuel Gallart en el que ha estat fins ara la seva vida: la seva família, la gent que ha estimat, els que l'han estimat a ell, els que s'han beneficiat de la seva aplicació de la justícia, els que l'han patida, els *danys col·laterals*... I explicant-nos la història de totes aquestes persones, *Justícia* ens n'explica també una part de la nostra: la més íntima i personal i també la dels darrers vuitanta anys del nostre país. Sense acritud, però també sense complaença.

Justícia també posa en primer pla el tema de la identitat. Qui som? Com som? Per què som així? D'on som? Què ens configura com a persones, com a societat, com a país? Preguntes que sovint són difícils de respondre. De vegades amb una vida no n'hi ha prou per fer-ho. O sí? Potser la nostra identitat s'aferra a nosaltres més enllà del temps i de l'espai. Potser *som* mentre hi ha algú que ens recorda... Per bé o per mal, els nostres actes ens defineixen, i sempre hi pot haver algú que els *relati*...

El teatre que més m'agrada és aquell que parteix de l'experiència més íntima, més individual, per enlairar-se cap a territoris èpics i universals. El que reflexiona sobre els grans temes que preocupen a tothom, des d'una perspectiva absolutament personal i acaba transcendint políticament, parlant-nos de l'ara i aquí, de la societat que formem tots plegats. Crec que *Justícia* pertany a aquesta categoria teatral.

No és la primera vegada que porto a escena un text de Guillem Clua i estic segur que no serà la darrera, perquè el seu teatre m'enamora per motius molt diversos. I una de les coses que més n'aprecio és que, tot i no ser gens complaent amb els seus personatges, la seva escriptura sempre destil·la compassió. Res del que passa a les seves criatures t'és aliè, sempre t'acaben commovent en un moment o altre.

No m'hauria imaginat mai que acabaria citant el cap de l'Església catòlica en un text de presentació d'un dels meus espectacles, però a cadascú el que li pertany: el papa Francesc diu que «*si no som capaços d'unir la compassió a la justícia, acabem sent éssers inútilment severs i profundament injustos*». Per una vegada, i sense que serveixi de precedent, hi estic totalment d'acord.

Justícia és un text ambiciós, complex, polièdric, formalment atrevit. Un espectacle que exigeix molt dels actors, tant físicament com a nivell de compromís emocional. He tingut la sort de poder comptar amb unes actrius i uns actors absolutament generosos i entregats, una companyia *transversal* i diversa. Una família... com els *Gallart*. Gràcies Josep Maria per acceptar de ser-ne el *pal de paller*, gràcies Vicky, gràcies Manel, Pere, Roger, Anna S., Anna Y., Alejandro, Katrin i Marc. Gràcies al meu equip artístic, amigues i amics que m'acompanyen de manera còmplice des de fa tant de temps i alguns que s'hi han afegit fa poc. I gràcies a la gent del TNC per fer-me sentir, un cop més, com a casa.

Direcció	Josep Maria Mestres
Escenografia	Paco Azorín
Vestuari	Gabriela Salaverri
Il·luminació	Ignasi Camprodon
So	Jordi Bonet
Caracterització	Noemí Jiménez
Ajudanta de direcció i moviment coreogràfic	Montse Colomé
Ajudanta de direcció	Carol Ibarz
Audiovisuals i ajudant d'escenografia	Alessandro Arcangeli
Ajudanta de vestuari	Georgina Viñolo
Dicció veneçolana	Yunailis del Valle Salazar Nell Córdova
Repartiment	
Manel Barceló <i>Mossèn Ricard, amic de Samuel / Sr. Garcés</i>	Pere Ponce <i>Emili, marit de Judit / Artur, pare de Samuel</i>
Alejandro Bordanove <i>Sammy, net de Samuel / Samuel jove</i>	Josep Maria Pou <i>Jutge Samuel Gallart</i>
Marc Bosch <i>Jacob, un cuidador / Ricard jove / Ignasi</i>	Anna Sahun <i>Judit, filla de Samuel / Dolors, mare de Samuel</i>
Roger Coma <i>Joan, fill de Samuel / Samuel adult</i>	Katrin Vankova <i>Júlia, neta de Samuel / Aurora jove</i>
Vicky Peña <i>Aurora, dona de Samuel / Raquel, àvia de Samuel</i>	Anna Ycobalzeta <i>Yolanda, parella de Joan / Aurora adulta</i>
Construcció d'escenografia	Pascualin
Vestuari de Josep Maria Pou	Sastreria Sala Barcelona
Producció	Teatre Nacional de Catalunya
Agraïments	Punto Blanco
Equips tècnics i de gestió del Teatre Nacional de Catalunya	

13/02/20 +16 Sala Gran
–22/03/20 Teatre

Durada 2 h i 50 min, entreacte inclòs

#justíciaTNC

Col·loqui al TNC 28/02/20
amb Sebastià Portell després de la funció

Club de lectura TNC i Biblioteques
Llegir el teatre públiques de Catalunya

Audiodescripció (ONCE) 14/03/20

Publicacions
Arola Editors i TNC

Libre a 3€

Edició especial del text de l'obra. Es pot adquirir al vestíbul mentre l'espectacle estigui en cartell.

Libre a 12 €

Text de l'obra. Es pot adquirir a: llibreries habituals, www.tnc.cat i taquilles del TNC.

Volum Teatre reunit a 24 €

Volum dedicat a Guillem Clua. Es pot adquirir a: llibreries habituals, www.tnc.cat i taquilles del TNC.

Per saber-ne més,
escaneja el codi QR
o ves a www.tnc.cat

Justícia és un text sorgit de l'encàrrec del Teatre Nacional de Catalunya al dramaturg Guillem Clua

EPÍLEG

L'art *queer* de la justícia

Aquest epíleg s'enceta com una segona veu, o una partitura en dos temps, tot calcant les primeres paraules del «Pròleg» de *Justícia*: «El moment precís. Quin és el moment precís? De tots els instants que conformen una vida, quin moment triaríeu per començar a explicar-la?». D'entrada la qüestió pot semblar supèrflua, anecdòtica, fins i tot: *Justícia* no és tant un text sobre viatges en el temps sinó una història que s'eri-geix a través de recursos com la simultaneïtat, l'el·lipsi, el *flashback* o el *flashforward*. Passa, però, que com gairebé totes les impressions que podem obtenir d'entrada, si les donam per bones del tot des d'un principi correrem el perill de caure en el terreny pantanós de la reducció.

La pregunta que deixa anar l'ACTOR 2 tot just començar l'obra és una de les moltes claus de lectura que ofereix el text de Guillem Clua, la que ens permet parlar de temporalitat *queer* i de l'escriptura teatral com una via d'impugnació als discursos de la veritat. Amb ella s'obre una escletxa que travessa de dalt a baix les dimensions i les ressonàncies del text de la mateixa manera que el transcurs de l'acció fa que s'esquerdi tota la casa, perfecta i sublimada, de la família Gallart. [...]

Justícia s'aixeca, en certa mesura, com una manifestació en negatiu d'aquest art *queer* del fracàs. L'obra transita temps diversos, abasta cinc generacions diferents i esqueixa literalment espais sagrats, com la casa o el paradís de la infància, de la nostàlgia, encarnat en el jardí. Els diàlegs juguen amb la simultaneïtat, amb la superposició i amb l'equívoc, com en una mena de collage ple de matisos i d'imperficcions, i el present s'abeura constantment del passat per a projectar-se vers un futur de neutralitat moral, en què els fets semblen haver-se esborrat sota una fina capa de l'oblit més asèptic.

El text de Clua, doncs, qüestiona la noció de contínuum temporal i espacial i coqueteja amb el que els adults amb una vida prefigurada i predictable podrien anomenar fantasia, per qüestionar finalment la tesi que l'ésser humà és d'una sola peça, que encarna una sola veritat: ja a les acotacions, l'autor proposa que un mateix intèrpret faci el paper de més d'un personatge al llarg del muntatge. I és en aquest joc d'ambivalències, de contraposicions, de posades en comú i de revenges impossibles segons les lleis de la lògica, però no de l'art, que *Justícia* sacseja els ciments de molts discursos de la veritat —sexuals, de gènere, nacionals, culturals...— en què fa de bon dormir.

Quan Júlia diu a Aurora que «no es pot creure en Déu i en els marciàns a la vegada», i malgrat això Aurora segueix creient en allò que un cop ha vist, és com si Clua piqués amb el martellet del llenguatge contra el vidre d'emergència aparentment irrompible dels discursos de la veritat. Quan Emili reconeix que porta un condó a la cartera com a recordatori de la seva masculinitat —evidenciant-la, és clar, eminentment performativa i cultural—, el martelleig s'aguditza. Quan Joan redueix la vivència *queer* a Aurora com «els *maricons* de tota la vida» alguna cosa comença a esquerdar-se.

El martelleig es fa molest. Quan l'ACTRIU 1 defineix l'experiència temporal del jutge Samuel Gallart al principi del segon acte «com un forat negre que comença a engolir-ho tot», un fragment minúscul de matèria salta pels aires i anticipa als espectadors que res no tornarà a ser com abans. El decurs de la vida de Samuel i el seu retrat ple de fracàs i de covardia fan la resta. No debades, com diu l'ACTRIU 3 cap al final de la peça, la veritat és «allò que la gent decideix creure». Però, si bé queda clar que vol desactivar-ne unes quantes, en quina veritat ens proposa creure, aquest text?

Tornant al principi, a la pregunta «De tots els instants que conformen una vida, quin moment triaríeu per començar a explicar-la?», sembla que Guillem Clua hagi decidit explicar-nos la vida de Samuel Gallart, i d'alguns dels éssers que l'han condicionada, a partir del seu fracàs no assumit, llegit en clau únicament negativa. El fracàs d'una sexualitat i d'uns afectes no resolts. Vistos, justament, no com un orgull, o una normalitat, o part d'un procés d'alliberament, sinó com un fracàs individual confrontat a un clamorós èxit social.

Com diu Raquel, l'àvia de Samuel, «la justícia és un luxe que els perdedors no es poden permetre», i ell és un d'aquells perdedors que van «als jardins de la Font del Gat quan es fa fosc». Un home que ha triomfat a la vida pública i que en la seva intimitat practica el *cruising* en la més frondosa i vergonyosa clandestinitat. [...]

Justícia és sens dubte una obra política i orgullosament ideològica, que s'alinea en el seu posicionament crític vers la societat en què s'emmarca amb l'esperit agre del corpus bernhardià o la subversió dels valors de la societat benpensant de l'obra d'Elfriede Jelinek. Samuel fa *cruising* a la Font del Gat com *La pianista* (1983) de Jelinek

practica el voyeurisme al Prater vienès al vespre, en sortir de les seves classes al conservatori. I encara més: si consideram sobretot el pla de la responsabilitat individual en l'esfera política no ens costarà gaire alinear el personatge principal de *Justícia* amb el cràpula d'en Lamonedada a *El vent de la nit* (1983), de Joan Sales, un retrat de la Catalunya col·laboracionista durant la dictadura de Franco, o bé amb alguns avant-passats dels protagonistes d'*El dia que va morir Marilyn* (1970), de Terenci Moix, i de *Gramàtica dels noms propis* (2017), de Lluís Maria Todó. És possible, la justícia, en un món que està podrit? Quina responsabilitat hi tenen, en la desfeta, els col·laboracionistes i els perdedors? És l'autoodi l'últim camí que queda?

Més enllà de voler respondre aquestes qüestions, tan rabiosament candents encara avui, en un moment d'emergència en els drets civils i socials a Catalunya, els fets que tenen lloc a *Justícia* són el desllorigador perfecte i concentrat de les confessions que acaba fent Samuel, des de les més personals fins a les que atenyen el pla més comunitari. No debades la màxima de Carol Hanisch, «allò personal és polític», ha estat i és un dels principals lemes dels feminismes i de l'alliberament sexual dels anys setanta ençà. [...]

Gràcies als efectes de «deteriorament cognitiu» que pateix, i també per la intervenció a l'ombra de Jacob i el seu peluix, Samuel no només confessa les seves responsabilitats i injustícies en el pla polític, sinó que també acaba compartint el seu secret millor guardat: que l'amor més gran de la seva vida, el que li torna en somnis i en al·lucinacions mentre la casa cau a trossos irremeiablement en el que havia de ser un dels dies més especials de la seva vida, és un home.

O no només: la confessió aparentment doble de Samuel és una mostra més que la sentència de Hanisch s'acompleix. Allò personal és polític i l'amor soterrat de Samuel, combinat amb la manca d'escrúpols —un binomi que connecta amb el personatge de Roy Cohn a *Angels in America: A Gay Fantasia on National Themes* (1990), de Tony Kushner, per exemple—, ha fet que la seva acció política hagi tacat les vides de tantes persones innocents. Quan un suposat fracàs, el de no ser l'home que s'espera que siguis, ho converteix tot en un fracàs. I esquitxa.

Samuel és el rei Mides en versió invertida: tot el que toca ho converteix en dolor perquè això és l'únic que sap reconèixer en ell mateix. Ja l'hi diu Dolors, la seva mare, el dia que decideix anar-se'n: «Els morts no et poden fer mal, Samuel. És dels vius de qui has de tenir por». Avui ell és un d'aquests vius.

Davant la confessió, la seva esposa, Aurora, només li sap dir: «Si et sents culpable, fica't en un confessionari com fem tots!». I Guillem Clua ha tret aquest personatge i tot el que representa no només del confessionari, sinó de l'amagatall on s'havia encofrat durant tants i tants anys. Tant de bo *Justícia* faci esclatar armaris i airegi catifes de tribunals, de parlaments i de palaus, amb aquesta bafarada d'aire fresc, tòrrid també, guerrer i rabiüt, que de vegades emergeix dels teatres.

Sebastià Portell

Barcelona, tardor del 2019

«L'art *queer* de la justícia», epíleg a l'edició de *Justícia* (Arola Editors / TNC, 2019)

Restaurant del TNC

Servei de cafeteria i restaurant. Sopar postfunció i pica-pica a l'entreacte.
Amb reserva prèvia: trobaràs la taula parada amb el teu nom i sense fer cua.

Reserves per telèfon o al vestíbul:
933 065 729

Patrocinador

Damm
Fundació

Protectors

Benefactors

Col·laboradors

Mitjans de comunicació

